

Rodinné právo

prednáška č. 6

Inštitúty náhradnej starostlivosti o dieťa

- podstata spočíva v zabezpečení osobnej starostlivosti o maloleté dieťa v prípadoch, kedy táto nie je alebo nemôže byť zabezpečená priamo rodičmi dieťaťa
- hovoríme o dočasných opatreniach, ktoré sú navzájom podmienené a nadväzujú na seba
- dochádza k vzniku nových právnych vzťahov medzi maloletými deťmi a inými osobami odlišnými od ich rodičov (pozn. pôvodné vzťahy medzi rodičmi a deťmi úplne nezanikajú)
- rodičia majú vždy zachované určité práva alebo povinnosti, minimálne vyživovacie
- k zvereniu dieťaťa do náhradnej starostlivosti môže dôjsť iba na základe rozhodnutia súdu
- vždy je nevyhnutné sledovať záujem maloletého dieťaťa

Príspevky pri zverení dieťaťa do náhradnej starostlivosti

- podľa zákona č. 627/2005 o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa
- jednorazový príspevok dieťaťu pri jeho zverení do náhradnej starostlivosti,
- jednorazový príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti,
- opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti,
- opakovaný príspevok náhradnému rodičovi,
- osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi

Náhradná osobná starostlivosť

- súd uprednostňuje príbuzného maloletého dieťaťa
- súd rozhodnutím, ktorým zverí dieťa do osobnej starostlivosti určí aj rozsah práv a povinností tejto osoby k maloletému dieťaťu
- súd zároveň určí rozsah vyživovacej povinnosti rodičov voči dieťaťu a uloží im povinnosť, aby výživné poukazovali úradu práce sociálnych vecí a rodiny (po dovŕšení plnoletosti dieťaťa, výživné priamo dieťaťu) + (úrad práce sociálnych vecí a rodiny má právo uplatňovať v exekučnom konaní nároky maloletého na výživné, ak neplatia deti)
- súd minimálne 1 x za 6 mesiacov zhodnotí výkon náhradnej starostlivosti (deje sa tak spolu s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí prípadne inou treťou osobou majúcom prehľad o situácii maloletého dieťaťa)

Predpoklady osoby, ktorej má byť zverené dieťa do osobnej starostlivosti

- FO
- Trvalý pobyt na území SR (existuje výnimka, pokiaľ ide o prarodiča, súrodenca dieťaťa alebo rodičov, postačí, ak majú trvalý pobyt na území členského štátu EÚ)
- Spôsobilosť na PÚ v plnom rozsahu
- Zdravotné a osobnostné predpoklady
- Vhodný spôsob života + to isté platí o osobách, ktoré s ňou žijú v domácnosti
- Musí byť zrejmé, že bude vykonávať v záujme maloletého dieťaťa
- Samotná nemôže mať v čase rozhodovania odňaté vlastné dieťa zo svojej starostlivosti (ak mala niekedy v minulosti, to nie je prekážkou)
- Pozn. dieťa môže byť zverené aj do spoločnej starostlivosti manželov alebo do osobnej iba jedného z manželov, vtedy s tým musí druhý manžel súhlasiť

Práva a povinnosti, ktoré ostávajú rodičom

- ostávajú im v takom rozsahu v akom nepatria osobe, ktorej bolo dieťa zverené
- majú právo stýkať sa s dieťaťom
- majú právo požadovať, aby ich právo styku s dieťaťom upravil rozhodnutím súd
- ostáva im zachovaná vyživovacia povinnosť voči dieťaťu

Práva a povinnosti osoby, ktorej je dieťa zverené

- v rozsahu určenom súdom
- ak chcú vziať dieťa do cudziny na viac ako 3 mesiace, tak to musia oznámiť pred tým min 30 dní súdu,
- právo zastupovať dieťa a spravovať majetok iba v bežných veciach
- posudzovať rozhodnutia zákonného zástupcu maloletého dieťaťa a v prípade, ak majú za potrebné, tak požiadať súd o preskúmanie konkrétneho rozhodnutia
- pri správe majetku majetkový opatrovník, pokiaľ nejde o bežné nakladanie

Dôvody zániku osobnej starostlivosti o dieťa

- dosiahnutím plnoletosti zvereného dieťaťa
- smrťou dieťaťa alebo osoby, ktorej bolo dieťa zverené
- rozhodnutím súdu o zániku dôvodu zverenia
- rozhodnutím o zrušení náhradnej starostlivosti (ak požiada osoba, alebo ak zanedbáva povinnosti)
- rozvodom manželov, ktorým bolo zverené dieťa do spoločnej starostlivosti (môže ponechať jednému z nich, ale len na návrh)
- * ak jeden zomrie, druhému ostáva v starostlivosti dieťa

Pestúnska starostlivosť

- Rozhoduje súd
- Rodičia maloletého dieťaťa nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa a je to potrebné v jeho záujme
- Nemusí trvať len do dosiahnutia plnoletosti, ale ak s tým všetci súhlasia tak max rok po plnoletosti
- Poskytuje sa príspevok na pestúnsku starostlivosť podľa zákona o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa (627/2005)
- súd minimálne 1 x za 6 mesiacov zhodnotí výkon náhradnej starostlivosti (deje sa tak spolu s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí prípadne inou treťou osobou majúcom prehľad o situácii maloletého dieťaťa)

Predpoklady osoby, ktorej má byť zverené dieťa do pestúnskej starostlivosti

- FO
- Trvalý pobyt na území SR
- Spôsobilosť na PÚ v plnom rozsahu
- Zdravotné a osobnostné predpoklady
- Je zapísaná do zoznamu žiadateľov o pestúnsku starostlivosti
- Vhodný spôsob života + to isté platí o osobách, ktoré s ňou žijú v domácnosti
- Samotná nemôže mať v čase rozhodovania odňaté vlastné dieťa zo svojej starostlivosti (ak mala niekedy v minulosti, to nie je prekážkou)
- Dieťa môže byť zverené aj do spoločnej pestúnskej manželov alebo do pestúnskej starostlivosti iba jedného z manželov, vtedy s tým musí druhý manžel súhlasiť

Ďalšie poznámky k pestúnskej starostlivosti

- Rozhoduje súd
- Rodičia maloletého dieťaťa nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa a je to potrebné v jeho záujme
- Nemusí trvať len do dosiahnutia plnoletosti, ale ak s tým všetci súhlasia, tak max rok po plnoletosti
- Poskytuje sa príspevok na pestúnsku starostlivosť podľa zákona o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa (627/2005)
- súd minimálne 1 x za 6 mesiacov zhodnotí výkon náhradnej starostlivosti (deje sa tak spolu s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí, prípadne s inou treťou osobou majúcom prehľad o situácii maloletého dieťaťa)

Dôvody zániku pestúnskej starostlivosti

- dosiahnutím plnoletosti zvereného dieťaťa
- smrťou dieťaťa alebo pestúna
- umiestnením maloletého dieťaťa do ochrannej výchovy alebo nástupom do výkonu trestu odňatia slobody
- rozhodnutím o zrušení pestúnskej starostlivosti (ak požiada pestún alebo ak zanedbáva povinnosti)
- rozvodom manželov, ktorým bolo zverené dieťa do spoločnej starostlivosti (môže ponechať jednému z nich, len na návrh)
- * ak jeden zomrie, druhému ostáva v starostlivosti dieťa

Ústavná starostlivosť

- Ak nemožno uplatniť zverenie do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti
- Výchova dieťaťa vážne narušená/ohrozená (nepovažujú sa nedostatočné bytové pomery alebo majetkové pomery rodičov) + nie je možné zveriť dieťa do osobnej náhradnej/pestúnskej +
 - dieťa je osvojiteľné a nie je možné ho zveriť do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo do starostlivosti fyzickej osoby podľa osobitného predpisu (§ 54 ods. 2 písm. a)
 - rodičia dieťaťa nežijú alebo im v starostlivosti o dieťa bráni závažná prekážka,
 - uložené výchovné opatrenie podľa § 37 ods. 3 neviedlo k náprave (*ide o „druhú skupinu“ výchovných opatrení, čiže o tie, kedy už je odňaté dieťa z osobnej starostlivosti rodičov a je mu nariadený pobyt v niektorom z určených zariadení na zabezpečenie diagnostiky, odbornej pomoci, resocializácie*)
 - rodičia dieťaťa sú pozbavení výkonu rodičovských práv.

Niekoľko ďalších poznámok k ústavnej starostlivosti

- rodičia ostávajú zákonnými zástupcami dieťaťa (okrem prípadov, ak je určený poručník alebo opatrovník)
- súd pri nariadení ústavnej starostlivosti určí konkrétne zariadenie, do ktorého má ísť maloleté dieťa
- súd má pri určovaní zariadenia voliť také, ktoré je blízko miesta pobytu rodičov a blízkych, aby väzby neboli úplne pretrhnuté a vedeli sa navštevovať bez zvýšených ťažkostí
- súd minimálne 2x do roka hodnotí účinnosť ústavnej starostlivosti
- ak došlo k nariadeniu z dôvodov problémov na strane rodičov, tak určuje aj lehotu na úpravu pomerov, ak v stanovenej lehote rodičia nenapravia stav, tak začne súd konanie o zverenie dieťaťa do náhradnej osobnej alebo pestúnskej starostlivosti
- ústavnú starostlivosť zrušuje súd, ak odpadli dôvody alebo ak je možné zveriť dieťa do osobnej alebo pestúnskej starostlivosti

Poručníctvo

- Obaja rodičia maloletého zomreli, boli pozbavený výkonu rodičovských práv a povinností, bol im pozastavený výkon práv a povinností, nemajú spôsobilosť na PÚ v plnom rozsahu
- Ustanovuje súd
- Ak je to možné ustanovuje súd najmä toho koho navrhnu rodičia
- Poručníkom môže byť FO aj obec alebo orgán sociálnoprávnej ochrany
- Poručník zabezpečuje výchovu, zastupuje maloletého, spravuje majetok
- Nie je povinný osobne sa starať o maloletého, teda môžu sa osobne starať aj rodičia alebo niekto iný
- Poručník predkladá súdu správy o správe majetku, povinný vykonávať v najlepšom záujme maloletého dieťaťa
- Zodpovedá dieťaťa podľa ustanovení o náhrade škody pri správe majetku
- Zaniká: dosiahnutím plnoletosti, smrťou dieťaťa, poručníka, zánikom dôvodu ustanovenia, dosiahnutím plnoletosti samotného rodiča dieťaťa, rozhodnutím súdu

Opatrovníctvo

- Majetkový a kolízny opatrovník
- Môže ním byť FO alebo obec
- Súd určuje rozsah práv tak aby bol splnený účel, užšie vymedzenie ako pri poručníkovi, len na konkrétnu oblasť, na medziobdobie a pod.

Osvojenie

- Nahrádza vzťah rodičova dieťaťa, vzniká nový vzťah
- Vznikajú nové príbuzenské vzťahy
- Najprv pred-osvojiteľská starostlivosť následne osvojenie
- Rozhoduje súd výlučne na návrh osvojiteľov a musí to byť v záujme maloletého
- Osvojiť možno iba maloleté dieťa
- Na osvojenie sa vyžaduje súhlas rodičov dieťaťa (okrem prípadov uvedených v zákone)
- Môže sa osvojovať aj do cudziny, vtedy je potrebný súhlas Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny alebo orgánu na to určeného Ministerstvom
- Pred tým ako súd rozhodne, musí byť dieťa min. 9 mesiacov v starostlivosti budúceho osvojiteľa
- Následne budúci osvojiteľ musí podať návrh na súd na osvojenie a to v lehote najneskôr 18 mesiacov od zverenia dieťaťa do starostlivosti, ak tak neurobí je na súd či zruší pred-osvojiteľskú starostlivosť alebo nie
- Ak chce osvojiť pestún dieťaťa alebo poručník osobne sa starajúci o dieťa, v takomto prípade lehota 9 mesiacov nemusí byť dodržaná
- Osvojenie možno zrušiť len do 6 mesiacov od osvojenia (len vážne dôvody v záujme dieťaťa), a to na návrh osvojenca alebo osvojiteľa alebo bez návrhu (rodičia teda nemôžu podávať návrh)

Osvojiteľom môže byť

- FO
- Plný rozsah spôsobilosti na PÚ
- Predpoklady zdravotné osobnostné + aj osoby s ňou žijúce v domácnosti
- Súd má povinnosť zistiť či zdravotný stav osvojiteľov aj dieťaťa nie je v rozpore s účelom osvojenia
- Zapísaná do zoznamu žiadateľov o osvojenie
- Primeraný vekový rozdiel medzi ním a osvojencom
- Môžu osvojiť manželia spoločne alebo jeden z manželov, ktorý žije s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve alebo ten kto bol v manželstve s nebohým rodičom/osvojiteľom dieťaťa
- Osamelá osoba môže osvojiť, ale len výnimočne
- *Ako spoločné dieťa môžu osvojiť len manželia